

23 mei 2024 -09:06

Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens maakt zich zorgen over de fragilisering van de rechtsstaat in België

Vandaag publiceert het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens (FIRM) zijn jaarverslag. Het FIRM waakt over het respect voor mensenrechten in België en ziet een negatieve tendens. Martien Schotsmans, directeur van het FIRM: "We zien een risico op erosie van de rechtsstaat. Bepaalde fundamentele rechten en democratische basisprincipes lijken soms in vraag te worden gesteld."

Disproportionele aanvallen op de vrijheid om te betogen, buitensporig lange juridische procedures, overbevolking in de gevangenissen, geen opvangplaatsen voor bepaalde asielzoekers,... Deze voorbeelden tonen dat het respect voor fundamentele rechten en de rechtsstaat niet altijd vanzelfsprekend is in België. Een vaststelling die des te meer geldt voor bepaalde mensen die zich in een situatie van kwetsbaarheid bevinden.

Een schrijnend tekort aan middelen voor justitie

De Europese Commissie, openbare instellingen, middenveldorganisaties, advocaten en magistraten maken zich al jarenlang zorgen over het schrijnend gebrek aan middelen voor justitie. Het FIRM wijst ook op de problemen in de aanwerving van nieuwe magistraten en griffiers en op de grote gerechtelijke achterstand. Deze problemen maken het moeilijk om het recht op een eerlijk proces te kunnen garanderen.

Duizenden gerechtelijke beslissingen die niet werden uitgevoerd

Het FIRM trekt opnieuw aan de alarmbel over een zorgwekkende tendens: beslissingen van Belgische en Europese rechtbanken waar overheden geen gevolg aan geven. Het meest bekende voorbeeld gaat over de opvangcrisis waarin de Belgische staat duizenden gerechtelijke beslissingen niet heeft uitgevoerd. Maar deze tendens gaat ook over andere domeinen: de overbevolking in de gevangenissen, de wapenexportvergunningen, geluidsoverlast van de luchthaven Brussels Airport,...

Martien Schotsmans, directrice van het FIRM: "Wat is een gerechtelijke beslissing waard als ze niet wordt uitgevoerd? De overheid heeft een voorbeeldrol. Als ze haar eigen wetten niet toepast en de rol van de rechterlijke macht in vraag stelt door te weigeren om gerechtelijke beslissingen uit te voeren, kan dat zorgen voor een gevoel van straffeloosheid en onrecht en leiden tot een verlies van vertrouwen in ons democratische systeem."

Zwakten in het recht op informatie

Voor het FIRM zou bestuurlijke transparantie de regel moeten zijn en niet de uitzondering. Iedereen zou gemakkelijk toegang moeten hebben tot bestuurlijke informatie. Ondanks recente wijzigingen blijft de wetgeving complex. Administraties kunnen talrijke uitzonderingen invoeren om te weigeren een document door te geven, de procedures zijn lang en de federale commissie voor toegang tot bestuursdocumenten heeft geen bindende bevoegdheden.

“ Wat is een gerechtelijke beslissing waard als ze niet wordt uitgevoerd? De overheid heeft een voorbeeldrol. ”

Martien Schotsmans
Directeur van het FIRM

Adviezen en onderzoeksrapporten

Het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens heeft de opdracht om te waken over het respect voor de mensenrechten. In 2023 heeft het 14 adviezen aan de federale overheid en het federaal parlement gericht. In zijn adviezen heeft het FIRM regelmatig herinnerd aan bepaalde fundamentele principes van respect voor de mensenrechten en in het bijzonder de vrijheid van betogen, de vrijheid van meningsuiting en het recht op een eerlijk proces binnen een redelijke termijn.

Het FIRM heeft ook 4 rapporten gepubliceerd, zoals het rapport dat het verbod op bedelen in gemeentereglementen onderzocht. Binnenkort zal het FIRM ook een onderzoeksrapport publiceren over de druk en bedreigingen die mensenrechtenorganisaties in België ondergaan.

Hulp aan klokkenluiders

Sinds eind 2022 informeert en helpt het FIRM klokkenluiders uit de privésector en federale overheidsdiensten die melding maken van misstanden en fraude in het kader van hun werk. In 2023 heeft het FIRM ondersteuningsmaatregelen geboden aan 17 klokkenluiders. Het gaat bijvoorbeeld over juridische raad, psychologische ondersteuning of loopbaanbegeleiding.

Preventie van foltering

Op 28 maart 2024 heeft het federale parlement beslist om binnen het FIRM een mechanisme op te richten ter preventie van foltering en onmenselijke of vernederende behandelingen (NPM). Het FIRM zal met de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen (CTRG), het federaal migratiecentrum Myria en het Comité P waken over de manier waarop mensen die van hun vrijheid beroofd zijn worden behandeld. Ze zullen regelmatig preventieve bezoeken doen, met name in gevangenissen, gesloten centra en politiecommissariaten.

[Lees het jaarverslag van het FIRM](#)

Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering
van de Rechten van de Mens
Leuvenseweg 48
1000 Brussel
België
<https://www.firm-ifdh.be>
info@firm-ifdh.be

Jolien Carnel
Communicatiemedewerker
+32 479 86 88 23
jcar@firm-ifdh.be

Pierre Charlot
Communicatie
+32 479 88 64 62
pierre.charlot@firm-ifdh.be